

Kommunal- og moderniseringsdepartementet

postmottak@kmd.dep.no

NOU 2016:18 Hjertespråket - høringsuttalelse

Utdanningsforbundet Tana / Oahppolihttu Deatnu vil innledningsvis si at vi er fornøyde med at utvalget i sin innstilling foreslår Tana kommune /Deanu gielde som språkbevaringskommune. Dog er det viktig å understreke at både Tana- og Nesseby kommuner har behov for stor revitalisering av det samiske språket, samtidig med at disse to kommunene er språkbevaringskommuner.

Våre merknader til utvalgets innstilling er som følger:

Når det gjelder forvaltningsområdet for samiske språk, så er vi enige med utvalget at dagens forvaltningsområde bør erstattes med en språkområdeordning der kommunene er delt inn i tre forskjellige kategorier; språkbevaringskommuner, språkvitaliseringskommuner og storbykommuner. Vi mener også det er riktig at Tana kommune regnes som en språkbevaringskommune, men vi understreker at det også i språkbevaringskommuner er stort behov for språkvitalisering. Å være en språkbevaringskommune innebærer jo som kjent at man har tilstrekkelig samiskspråklig kompetanse til at det aktuelle samiske språket er et komplett og samfunnsbærende språk innen de fleste samfunnsområder og i tjenestene som ytes. Det aktuelle samiske språket i kommunen skal være forvaltningsspråk. Derfor er det viktig at man via språkbevaring og språkvitalisering sikrer denne kompetansen i fremtiden.

I punktet barn og unge er vi spesielt glad for at utvalget tar opp at i arbeidet med å øke antall samiske språkbrukere, er språkovertøring mellom generasjoner viktig. Videre sier de at hvor foreldre ikke selv behersker det aktuelle språket blir barnehagen og skolen viktige språkarenaer. Vi er særlig fornøyde med at utvalget mener at samiskspråklige barnehager er det viktigste enkelttiltaket for å sikre bevaring og vitalisering av samiske språk. Knyttet til dette er tiltak som sikrer det videre utdanningsløpet med opplæring i og på samisk.

Når det gjelder samiskspråklig barnehagetilbud er vi enig med utvalget i at alle kommunen har plikt til å tilby et samiskspråklig barnehagetilbud etter sterk språkmodell til alle samiske barn der foreldrene ønsker det, og at i kommuner med mange samiske barn, bør det forventes at samisk barnehagetilbud er en del av kommunens ordinære barnehagetilbud.

Vi er også enige i at kommunens plikt lovfestes i barnehageloven.

Vi støtter fullt ut at språkressurssentrene skal bistå kommunene med å tilby et samisk barnehagetilbud. Her vil vi påpeke at språkressurssentrene kan være direkte knyttet opp mot språklig vitalisering og kvalitetssikring i både barnehage og skole

Vi er svært fornøyd med at utvalget mener at en mye større andel av tilskuddsmidler må brukes til tiltak direkte knyttet til samiskspråklig barnehagetilbud, og særlig rettes mot barnehager med få samiske barn. I første omgang ser dette greit ut, men det er viktig å understreke at det også i alle samiske barnehager er behov for å gi styrket språklig støtte, særlig med tanke på at det i dag er mangel på barnehagelærere. Videre kan vi nevne at assistentene i enkelte av de samiske barnehagene har svært begrenset samiskspråklig kompetanse hva angår samiskspråklig sang, musikk, barnelitteratur, kultur osv. Dette er også gjeldende for skolefritidsordninger og assistenter i skolene.

Samiskopplæring i grunnskole og videregående er noe av det aller viktigste når det er snakk om å vitalisere og styrke de samiske språkene.

Her er vi på lik linje med utvalget, som foreslår at samiskopplæring skal være obligatorisk som første- eller andrespråk for alle grunnskoleelever i språkbevaringskommuner. I tillegg mener vi at det i framtiden er nødvendig med revidering av læreplanen i samisk 1, samisk 2 og samisk som fremmedspråk. Vi gjør oppmerksom på at samisk som to førstespråk og språkbud ikke nevnes i læreplanen. Siden Tana kommune blir en språkbevaringskommune ifølge utvalget, er det nødvendig å understreke at for svært mange av rent norsktalende elever vil samisk være et fremmedspråk. Samisk som 2.språk med de krav som er i læreplanen blir svært krevende. Av erfaring har vi i vår kommune sett at samisk som 2.språk er mer eller mindre mislykket i norskspråklige skoler. Derfor må det for disse elevene åpnes mulighet for samisk som fremmedspråk.

Samtidig ser vi at innenfor Deanu sámeskuvla, som er en samiskspråklig, er det behov for å ha forskjellige læreplaner, særlig i faget samisk for elever med samisk som 1.språk og elever som har fått språkvitalisering (språkbud i barnehagen). I dag betegnes begge elevgruppene som elever med samisk 1. Dette medfører at det må innføres parallelle grupper på samiskspråklige skoler, der elever med samisk som 1. språk er i en egen gruppe, og elever med samisk som 2. språk er i en annen gruppe især i faget samisk, naturfag og samfunnsfag.

I rapporten er det også nevnt noe om grenseoverskridende skolesamarbeid og utfordringer i forhold til det. Spesielt nevnes vanskelighetene med å utvikle felles læreplaner og en felles opplæringsstruktur i de tre nordiske landene. Bortsett fra forslaget om at det må tilrettelegges for et norsk-svensk samarbeid som åpner for at barn i begge land kan benytte felles sørsamisk språklige opplæringstilbud, uavhengig av bosted, har ikke utvalget noen konkrete forslag til samarbeid mellom Norge og Finland når det gjelder samisk opplæring for barn i grunnskolen. I Tana kommune har vi over flere år hatt samarbeid med Utsjok kommune. Det er nødvendig at man trekker inn nødvendigheten av å utrede grenseoverskridende samarbeid også i nord- og lulesamisk område.

For vår kommune betyr det at det må jobbes videre med å utrede om det er mulig å få etablert en felles norsk/finsk sameskole som har elever både fra Norge og Finland. Tana kommune er som nevnt foreslått som en språkbevaringskommune, der samarbeid med Utsjok kommune, som også er samisk, vil ha store positive ringvirkninger.

I utvalgets delrapport ble det beskrevet et behov for opprettelse av språkressurssentre for hvert av de tre språkene sør-, lule- og nordsamisk. Språkressurssentrene skal bidra til å sikre at språkkretighetene i større grad etterleves, og skal bistå kommuner og enkeltindivider i oppfyllelsen av samiskspråklige tjenestetilbud. Her er det på grunn av lange avstander nødvendig at man deler opp nordsamisk område i Øst og vest

område. Herunder ser vi som positivt at språkressurssenteret overtar koordinering av blant annet fjernundervisning og språkbadssamlinger. Det er også viktig at disse språk ressurssentrene jobber fram en samiskspråklig leirskole, der man virkelig kan realisere språkbadsmoeller.

Utalget foreslår at Senter for samisk i opplæringen må bli et nasjonalt senter på lik linje med de andre nasjonale sentrene. Sentrene skal ha ansvar for sørsamisk, lulesamisk og nordsamisk språk. Dette senteret bør organiseres slik at det kan fungere som et «direktorat for samisk opplæring». Samisk utdanningsråd hadde denne funksjonen, men den falt bort ved etablering av Sametinget. I dag er det ingen som tar ansvar for koordinering av samisk opplæring, og som kjent er det ikke en eneste stilling i Utdanningsdirektoratet som har ansvaret for samisk opplæring i sin helhet. Dette er meget alvorlig og må rettes opp.

Vi mener at språksenteret må organiseres på en slik måte der mye av tidligere Samisk utdanningsråds funksjoner gjenopptas hva angår organisering av undervisning i og på samisk i barnehage og skole på lik linje med det som gjennomføres i Utdanningsdirektoratet.

Kommentarer til lovforslagene:

Utdanningforbundet Tana / Oahppolihttu Deatnu støtter de øvrige lovendringene som utvalget har forslått. Lovendringene med fastsetting av tilhørende forskrifter, burde samlet sett styrke og gi trygge rammer og utviklingsmuligheter for bruken av de samiske språkene, både i vår kommune og i andre områder. Spesielt vil vi nevne disse punktene i lovene

Sameloven

§ 3-11 Samisk i den kommunale forvaltningen

Det er bra at det fastsettes i lov at samisk språk skal være likestilt med norsk i språkbevaringskommuner. Det er betryggende at kommunene avskjæres i lovs form fra å vedta i kommunestyret om samisk skal være likestilt eller ikke med norsk.

§ 3-13 Organisering av samisk språkarbeid

Vi mener at Sametinget i større grad må skille mellom politisk og forvaltningsmessig behandling av språksaker. Sametinget vil som et politisk folkevalgt organ trekke de store politiske linjene mht. samiske språk og gi føringer for språkforvaltningen i sametingsmeldinger og ved fastsettelse av forskrifter og retningslinjer.

Etter at foreslåtte bestemmelser i sameloven og forskrifter er på plass, har en selvstendig språkforvaltning et godt og tilstrekkelig grunnlag for å behandle språksaker i henhold til lovverket og retningslinjer.

Vi støtter forslaget om at Sametinget utformer og fastsetter forskrifter om bruken av tospråklighetsmidlene. Både kommunens overordnet plan og personalplan (se merknader til § 3-17) om hvordan behovet for samisktalende medarbeidere og de ansattes samiskkompetanse skal oppnås, skal bla. ligge til grunn for Sametingets tildeling av tospråklighetsmidlene til kommuner.

Vi støtter utvalgets anbefaling om at Sametinget skal bruke en større andel av tospråklighetsmidlene til språkvitalisering i barnehager og skoler, se side 41 i utvalgets innstilling. Denne anbefalingen skal gjenspeiles i Sametingets forskrifter om tospråklighetsarbeid.

Vi vil sterkt anbefale at statens bevilgninger økes betraktelig til kommunenes tospråklighetsarbeid med tiltak og aktiviteter som kreves for å følge opp samelovens kapittel 3 med tilhørende forskrifter.

§ 3-14 Tilsyn

Det er positivt at tilsynet for gjennomføring av språkreglene i sameloven kapittel 3 og tilhørende forskrifter, foreslås fastsatt i sameloven. Det er avgjørende at tilsynet styrkes ytterligere i forhold til tidligere tilsyn som ikke har fungert i det hele tatt

§ 3-17 Kommunal- og fylkeskommunal planlegging

Vi mener at det er nødvendig å fastsette i sameloven at kommuner og fylkeskommuner har en plikt til å utarbeide overordnede planer som beskriver hvordan de skal oppfylle samelovens språkbestemmelser og tilhørende forskrifter. I den overordnede planen må kommunen beskrive språksituasjonen og utviklingen i barnehagene, skolen, helse- og omsorgssektoren med hjemmetjenesten, blant barn og ungdom på fritiden, i kommunal administrasjon og -tjenester, osv.

Barnehageloven, opplæringsloven

Vi støtter de foreslåtte endringene i disse to lovene og vi er fornøyde med at det foreslås fastsatt i loven at kommunene skal informere foreldrene om hvilke rettigheter barn har til samiskspråklige tilbud i barnehagene og til undervisningen i og på samisk. Vi støtter også forslaget om at fylkeskommunene skal informere elevene om hvilke rettigheter de har til opplæring i samisk.

Ny lov om samisk ombud

Vi støtter dette forslaget og ber om at ny lov om samisk språkombud fastsettes snarlig.

Hilsen

For Utdanningsforbundet Tana / Oahppolihttu Deatnu
Solbjørg Ravna